

System change. Waarom wij opkomen voor socialistische maatschappijverandering!

Maandenlang kwamen tienduizenden jonge klimaatstakers op straat, onder meer met de eis ‘system change, not climate change.’ De woede ging samen met hoop en angst. Steeds meer mensen zijn ervan overtuigd: we hebben geen tijd te verliezen! De klimaatveranderingen zijn er nu al en we hebben slechts een kleine kans om een complete catastrofe te vermijden. Het is dringend om te begrijpen waar dit systeem voor staat, hoe het in elkaar zit en hoe we het zo snel mogelijk weg kunnen krijgen. Dossier door NICOLAS CROES uit maandblad ‘De Linkse Socialist’

Kapitalistisch systeem duwt ons naar de afgrond

De wetenschappelijke rapporten en standpunten door experten stapelen zich op en gaan in dezelfde richting. Er zijn nog verschillende inschattingen over de ernst van de situatie, maar er is eensgezindheid over het feit dat de komende tien jaar cruciaal zijn. In juni verklaarde de voormalige Franse minister van Milieu (2001-2002) Yves Cochet: “De mensheid bestaat niet meer in 2050.” De Australische wetenschappers van het Breakthrough National Centre for Climate Restoration brachten een rapport uit waarin ze stelden: “De planeet en de mensheid komen tegen het midden van deze eeuw op een punt waarop geen terugkeer meer mogelijk is. Zonder onmiddellijke radicale maatregelen, ziet het er niet goed uit.”

In augustus 2018 was er een studie door het tijdschrift Proceedings of the National Academy of Sciences die tot de conclusie kwam dat de aarde dicht bij haar “breekpunt” komt, met een temperatuurstijging die zich op 4 tot 5 graden Celsius boven die van het pré-industriële tijdperk stabiliseert. Bij de opening van de COP24 in december 2018 verklaarde David Attenborough (van de documentaires Planet Earth van de BBC): “Als we niets doen, moeten we rekening houden met de ineenstorting van onze beschavingen en het quasi compleet verdwijnen van de natuur.”

Sommige wetenschappers nuanceren deze berichten. Maar zelfs een temperatuurstijging van 3 graden – dat wil zeggen: het perspectief dat het meest waarschijnlijk geacht wordt indien de huidige tendens zich bevestigt – komt neer op de vernietiging van de ecosystemen van het Noordpoolgebied en het Amazonegebied. De droogte die dit met zich mee brengt, zou de helft van de wereldbevolking blootstellen aan minstens 20 dagen ‘dodelijke hitte’ per jaar. Dit betekent dodelijke hittegolven die vergelijkbaar zijn met de hittegolf van juni in Noord-India. Het is absoluut noodzakelijk om de uitstoot drastisch te verminderen om de opwarming van de aarde tot 1,5° Celsius te beperken en zo de meest verregaande gevolgen te vermijden.

Niet alleen de uitstoot van CO2 is rampzalig. Bij ongewijzigd ritme zal er tegen 2050 meer plastic in de oceanen te vinden zijn dan vissen. Vandaag neemt de mens al gemiddeld ongeveer 5 gram plastic per week op, ongeveer het equivalent van een bankkaart. Dat werd gemeld door het Wereld Natuur Fonds (WWF). Elk jaar komt 600.000 ton plastic in de Middellandse Zee terecht.

Water zal een geopolitieke kwestie worden, en we weten heel goed wat dit betekent in dit systeem, waar “oorlogen om olie” en de neokoloniale plundering van grondstoffen schering en inslag

System change

zijn. In 2018 dwongen oorlog en vervolging 71 miljoen mensen te vluchten: nog nooit eerder waren er zoveel vluchtelingen en ontheemden als vorig jaar. Wat zal dit geven met de verre gaande klimaatveranderingen die plaatsvinden? Als we er niet in slagen de koers om te keren, zal de barbaarsheid tot nieuwe en verschrikkelijke hoogten worden gedreven.

Het hoeft zo niet te zijn!

Dit catastrofaal toekomstbeeld is enkel onvermijdelijk als we er ons bij neerleggen. Het besef dat verandering nodig is, vormt een eerste stap. Maar zonder perspectief word je al gauw overweldigd door een gevoel van hulpeloosheid (er wordt vandaag gesproken over eco-angst). We moeten de situatie niet verbloemen, maar nagaan welke sociale krachten in staat zijn om tot concrete verandering te komen en van daaruit een strategie ontwikkelen om te winnen.

Eén ding is zeker: we kunnen geen vertrouwen stellen op methoden die tot hiertoe gefaald hebben. De afgelopen decennia waren er tal van topontmoetingen met gegalaver, holle beloften, krokodillentranen en het spuiten van mist. Je kan moeilijk niet woedend zijn over de Canadese regering van Justin Trudeau die op 17 juni de “klimaatnoodtoestand” uitriep... om een dag later een grote uitbreiding van de oliewinning in het land goed te keuren!

Het gezag van deze hypocriete politieke marionetten van de grote bedrijven smelt als poolkappen door de klimaatverandering. Maar dit betekent niet dat de vooroordelen die ze al jarenlang verspreiden automatisch mee verdwijnen. De afgelopen decennia was er een dominantie van de neoliberale ideologie die alles herleidt tot individuele verantwoordelijkheden. Als zoveel mensen zich slecht voelen over de toestand van het milieu, komt dit niet enkel door het ontbreken van een globale strategie maar ook omdat het establishment – helaas gevolgd door sommige klimaatactivisten – er alles aan doet om enkel over individueel gedrag te spreken en met de vinger naar gewone werkenden en hun gezinnen te wijzen.

Welke krant of weekblad bracht nog geen dossier over onze ecologische voetafdruk en de impact van onze eetgewoonten of transport op de planeet? Dit gaat stelselmatig gepaard met aanbevelingen om ons gedrag te wijzigen. Er is niets mis mee om over onze consumptie na te denken, maar om de klimaatverandering te bestrijden zal het niet volstaan om af en toe de auto te laten staan of om ons afval beter te sorteren. Diegenen die ons dat willen laten geloven, onderschatten de omvang van het probleem. Ze gaan bovendien voorbij aan de enorme macht die we met de werkenden potentieel hebben om fundamentele verandering af te dwingen.

Individuele recyclage zoals we dat vandaag kennen, werd voor het eerst gepropageerd door de campagne ‘Keep America Beautiful’ van Coca-Cola, andere drankgiganten en Philip Morris nadat de Amerikaanse staat Vermont in 1953 een wet stemde die niet herbruikbare verpakkingen verbood. Het doel van de campagne was om druk te zetten op de wetgevers. Met effect: de wet werd ingetrokken. Een ander doel van de campagne was om de bevolking te laten geloven dat de oorzaak van het probleem bij hun consumptie lag en niet bij de productie en de verkoop.

We zijn veel meer dan consumenten en ons actieterrein is veel groter dan de beperkte omvang van een winkelwagentje. Het kapitalisme voorstellen als een levenskeuze om van alles individuele verantwoordelijkheden te maken in plaats van het systeem aan te pakken, is er vooral op gericht om dat kapitalistisch systeem te verdedigen. Uiteindelijk wordt alles in het werk gesteld om ons te laten geloven dat het einde van elke beschaving of het einde van een voor de mens leefbare planeet waarschijnlijker is dan het einde van het kapitalisme.

Een systeem gebaseerd op verspilling

In 2015 bleek uit een reeks journalistieke onderzoeken dat oliemultinationals al in 1977 tot de conclusie waren gekomen dat de opwarming van de aarde een reëel gevaar was. Ze namen een weloverwogen besluit om miljoenen dollars uit te geven aan campagnes van public relations en lobbying om politici en de publieke opinie ervan te overtuigen dat de opwarming niet bestond of dat het om een natuurlijk fenomeen ging. Recentere studies tonen aan dat deze bedrijven nog eerder op de hoogte waren van de opwarming: minstens sinds 1954 met het rapport van de geo-chemicus Harrison Brown van het American Petroleum Institute.

Onlangs erkenden ExxonMobil, Shell, Chevron, BP en Total hun fouten en kondigden ze krachtige steun aan voor de beheersing van de opwarming van de aarde. De NGO InfluenceMap maakte echter bekend dat deze oliereuzen sinds de Klimaatakkoorden van Parijs in 2015 meer dan een miljard dollar uitgaven aan lobbywerk voor het uitbreiden van hun activiteiten op vlak van fossiele brandstoffen. Deze bedrijven zijn in staat om alles op te offeren om de hebzucht van hun aandeelhouders te bevredigen: het milieu, onze gezondheid, rechten van inheemse volkeren, de toekomst van ons leven op deze planeet!

We moeten deze criminele multinationals onteigenen zodat we voorkomen dat ze nog meer schade aanrichten. Daar bevindt zich de kern van het probleem: het kapitalisme is gebaseerd op het privaat bezit van de productie- en ruilmiddelen, alsook op concurrentie met als doel om meer winsten op te stapelen. De meerderheid van de bevolking wordt uitgebuit ten voordele van de bezittende minderheid.

Dit systeem belemmert de technologie en wat mogelijk is om het welzijn van de planeet en de mensheid te bevorderen. Dit is bijzonder duidelijk als we naar de hernieuwbare energiebronnen kijken. De beschikbare technologische middelen maken heel wat menselijke arbeid overbodig. Dat kan goed nieuws zijn als het leidt tot een kortere arbeidsweek met behoud van loon en bijkomende aanwervingen, zodat werkenden meer vrije tijd hebben. Maar aangezien voor kapitalisten enkel de winsten tellen, wordt technologische vooruitgang vandaag gebruikt om werkenden af te danken en tot onzekerheid en armoede te veroordelen.

De geproduceerde rijkdom wordt niet gebruikt om te investeren in bescherming van het milieu of in sociale, culturele en technologische ontwikkelingen. Neen, de rijkdom verdwijnt naar belastingparadijzen en wordt onder meer gebruikt voor speculatie over voedselprijzen of het slaapt op bankrekeningen om rente te genereren. Omdat investeringen in oorlogstechnologie meer winsten opleveren dan investeringen om ons milieu te beschermen, zijn er vandaag geavanceerde moordmachines met een langere

levensduur dan onze telefoons of andere dagelijkse gebruiksvoorwerpen die bewust geprogrammeerd zijn om slechts voor een korte periode mee te gaan.

Deze werkwijze is een schande. Het feit dat wetenschappelijk onderzoek gebeurt door private bedrijven maakt dat de resultaten ervan niet door de gemeenschap kunnen gebruikt worden. Het verplicht wetenschappers in dienst van andere bedrijven om hetzelfde onderzoek over te doen, met het risico om dezelfde fouten opnieuw te maken. Het is een enorme verspilling van tijd, energie en middelen. Deze onzin wordt gerechtvaardigd door de winstlogica en de concurrentie in de private sector. Het is deze logica die een rem op vooruitgang vormt door het achterhouden van nieuwe octrooien, weigering om nieuwe geneesmiddelen te produceren als de oude voorraden nog niet verkocht zijn, vervuilende productie omdat deze minder duur is, ...

Woede richten tegen de fundamenten van het systeem

We zijn niet alleen consumenten: we zijn vooral producenten van rijkdom. Het is onze arbeid die de economie doet draaien. Deze sociale kracht is de zwakke plek van het kapitalistisch systeem. De heersende sociale klasse bezit de productiemiddelen en gebruikt die met het oog op de eigen winsten. We kunnen deze heersende klasse echter overwinnen: als de arbeidersklasse het werk neerlegt, ligt alles plat. Door te staken kunnen we volledige economie blokkeren. Dat is een beslissende stap om te beseffen wat onze collectieve kracht is, maar ook om het bezit van de productiemiddelen in vraag te stellen. De bazen hebben ons nodig om te werken, maar wij hebben geen bazen nodig!

Stel je voor wat mogelijk is indien sleutelsectoren van de economie zoals energie of financiewezen in handen van de gemeenschap worden geplaatst! Dan kan er democratisch beslist worden over de inzet en het beheer van de productiemiddelen in het kader van een rationeel geplande economie.

Het kapitalistisch systeem loopt op zijn einde. Tien jaar na de Grote Recessie was er enig economisch herstel, voornamelijk op basis van middelen die door de overheden in de economie werden gepompt. Dit heeft echter enkel geleid tot een verdere vergroting van de kloof tussen rijk en arm. De elite aan de top van de samenleving profiteerde ervan, terwijl het overgrote deel van de bevolking onder besparingen gebukt ging. Vandaag staat de wereld economie op de rand van een nieuwe crisis.

Net zoals de feodale aristocraten zich destijds aan de macht vastklampten toen het feodalisme achterhaald was door het nieuw opkomende kapitalisme, doen de bezitters van de productiemiddelen dat vandaag ook ondanks het bewijs dat het kapitalisme verouderd is. Om de macht van de oude aristocratie te veroveren, waren massabewegingen nodig die rechtstreeks tot revoluties leidden. Hetzelfde zal nodig zijn om de macht van de kapitalisten te veroveren.

Het tijdperk van massabewegingen

Na de economische crisis van 2007-2008 vonden er in de hele wereld uitzonderlijk dynamische massabewegingen plaats, waaronder revolutionaire of pre-revolutionaire bewegingen zoals de revoluties van 2011 in Noord-Afrika en het Midden-Oosten

of de strijd van de Griekse arbeiders in de periode 2010 tot 2013. Helaas is het niet gelukt om deze strijd tot systeemverandering te leiden.

In Egypte, Syrië en Libië zijn de revoluties veranderd in openlijke contrarevoluties door het ontbreken van een revolutionaire massapartij die in staat was de woede te sturen met een duidelijke strategie en een programma om het hele systeem omver te werpen en niet alleen dictators. In Griekenland capituleerde de linkse SYRIZA-partij in 2015 zodra ze aan de macht kwam. Dit kwam door een gebrek aan antikapitalistisch programma van een socialistische breuk met dit systeem. Het was de afwezigheid van revolutionaire massapartijen die de heersende klasse in staat stelde een wereldwijd tegenoffensief te voeren en de volksmassa's te laten betalen voor de crisis die het kapitalistische systeem zelf veroorzaakt.

Maar ondanks deze nederlagen zijn tientallen miljoenen arbeiders en jongeren op zoek naar ideeën en methoden om te strijden. De stakingsmethode is weer op de voorgrond getreden. In België bracht het vakbondsactieplan van 2014 de algemene politieke staking tegen de regering opnieuw in de schijnwerpers en werd het idee van een actieplan gepopulariseerd. Het stakingsinstrument is ook aangegrepen door de klimaatbeweging onder impuls van de jongeren of ook nog door de vrouwenbeweging.

Alleen al in juni waren er de massale mobilisaties, ondanks repressie, in Algerije en Soedan. Daarnaast werd het rechtse regime van de Braziliaanse president Bolsonaro geconfronteerd met een algemene staking die 45 miljoen werkenden op de been bracht. In Hongkong betoogden meer dan twee miljoen mensen tegen een repressieve wet en tegen onderwerping aan de dictatuur van Peking. In Zwitserland waren er een half miljoen betogers in het kader van een feministische staking.

De woede is groot en diep. Het cruciale ingrediënt dat ontbreekt om een einde te maken aan het kapitalisme, is een massaal politiek alternatief dat de werkende klasse, de onderdrukten en de armen internationaal verenigt rond een programma van socialistische maatschappijverandering. We staan voor een keuze. Ofwel blijft een kleine parasiterende minderheid de planeet en de bevolking plunderen om zichzelf te verrijken. Ofwel breken we met dit systeem om te bouwen aan een democratisch socialistische samenleving waarin alle middelen, wetenschappelijke kennis en moderne productiemogelijkheden ten dienste van de samenleving worden gesteld met respect voor het milieu.